

NOȚIUNEA, IMPORTANȚA ȘI DOMENIUL DE APLICARE

A ACȚIUNII OBLICE

Mariana BLIȘCEAC

Catedra Drept Civil

L'action oblique représente une conséquence du droit du gage général, surtout du patrimoine et du débiteur. On y analyse succinctement l'importance de l'action oblique et ce qui la définit. L'accent est mis sur l'identification du domaine d'application de l'action oblique; on y fait des références aux prévisions de la législation et aux opinions doctrinales du domaine.

Noțiunea și importanța acțiunii oblice

Orice raport juridic civil este încheiat pentru a fi executat în termenele și în condițiile prevăzute de părți. Dar sunt situații în care creditorul poate fi în pericol de a nu-și realiza creanța datorită debitorului care, neexercitându-și unele drepturi, își micșorează patrimoniul. Pentru a preveni situațiile care îi defavorizează, creditorii chirografari pot interveni pe mai multe căi, și anume: fie să ceară luarea unor măsuri conservatorii cu privire la patrimoniul debitorului, fie să ceară executarea silită a bunurilor debitorului, fie să introducă unele acțiuni în locul debitorului lor – acțiunea pauliană (revocatorie, dacă debitorul încheie acte juridice în fraudă creditorului său chirografar); acțiunea directă ori o acțiune în declararea simulației, precum și acțiunea oblică (indirectă sau subrogatorie, dacă debitorul nu își valorifică unele drepturi).

Intentarea acțiunii oblice devine imperios necesară atunci când debitorul nu își administrează patrimoniul cu bună-credință, prin aceea că se comportă nu ca un *bonus pater familias* față de elementele patrimoniului său și față de debitorii săi personali, fiind neglijent, indolent, nepăsător, delăsător sau nepriceput. După cum observăm, debitorul nu este de bună-credință, dar nici de rea-credință, aflându-se între aceste două limite de comportament, ipoteză în care se impune utilizarea acțiunii oblice de către creditorul chirografar. Conform altor opinii [1], legea pune la dispoziție creditorilor chirografari acest mecanism juridic util în cazul în care debitorul, știind că este insolubil și patrimoniul său este absorbit de datorii, din neglijență, nepricepere sau nepăsare, ori chiar cu rea-credință nu acționează pentru realizarea unui drept al său.

Sediul materiei este la art.599 CC RM, care prevede că creditorul chirografar a cărui creanță este certă, lichidă și exigibilă poate exercita, în numele debitorului său, drepturile și acțiunile acestuia în cazul în care debitorul, în dauna creditorului, refuză ori omite să le exercite.

Din cele expuse *supra* putem defini acțiunea oblică ca fiind acea acțiune în justiție care este la îndemâna creditorului chirografar, în ipoteza existenței unui debitor indolent, care se intentează în numele și pentru valorificarea drepturilor celui de-al doilea [2]. În opinia altor autori [3], acțiunea oblică este mijlocul juridic prin care creditorul exercită drepturile și acțiunile debitorului său, atunci când acesta refuză sau neglijează să le exercite.

Ne raliem la opinia autorilor [4] care definesc acțiunea oblică ca fiind acea acțiune civilă, prin care creditorul chirografar exercită în numele debitorului său, substituindu-i-se, drepturile și acțiunile patrimoniale, atunci când acesta refuză sau neglijează să și le exercite el însuși.

Pentru că este exercitată de creditor în numele debitorului său, acțiunea oblică mai este denumită indirectă sau subrogatorie (având loc o subrogație a creditorului chirografar în drepturile și acțiunile debitorului său).

Acțiunea oblică se întemeiază pe dreptul de gaj general al creditorului chirografar asupra întreg patrimoniului debitorului său. Ea constituie un mijloc preventiv de apărare împotriva insolabilității debitorului și are drept scop conservarea patrimoniului debitorului. Conform altei opinii [5], exercițiul acțiunii oblice este mai mult decât un act de conservare, însă mai puțin decât un act de urmărire. Se poate spune cu certitudine că ea face parte integrantă din gajul general al creditorilor chirografari, deoarece constituie un element al patrimoniului debitorului [6].

Originile acestei acțiuni trebuie căutate în dreptul roman, unde, în caz de insolabilitate, creditorii puteau să ceară o *missio in possessionem* asupra averii debitorului, făcând să se angajeze o procedură colectivă de lichidare a averii debitorului, printr-o persoană însărcinată pentru această lichidare, cum este astăzi procedura de lichidare a persoanei juridice.

În dreptul nostru, acțiunea oblică este o acțiune individuală, în sensul că creditorul mai diligent o poate intenta el singur, apărând în instanță drepturi străine, ale debitorului, referitor la carte are un interes propriu.

Dreptul creditorului de a exercita acțiunea debitorului apare deci ca urmare a dreptului de gaj, căci în gajul general al creditorilor chirografari, în patrimoniul debitorilor se află, pe lângă bunurile corporale care sunt susceptibile de a fi urmărite direct de creditori, și drepturile sau acțiunile care nu sunt susceptibile de o urmărire, ci care urmează a fi exercitate împotriva unor terți, al căror exercițiu va face să intre sau să reintre în patrimoniu un element nou, care, atunci când va fi realizat ca bun corporal, prin efectul acțiunii exercitate, va fi susceptibil de a fi urmărit de creditori.

Când debitorul, prin neglijență, nepăsare, nepricepere sau rea-voință, nu exercită acele acțiuni menite a întregi elementele patrimoniului său, creditorii săi, sau oricare din ei, le pot exercita în locul debitorului, dar pentru ei și în interesul lor comun, pentru a-și pregăti o urmărire posibilă. În mod indirect, acțiunea pasivă a debitorului urmărește un scop fraudulos [7].

Fiind o consecință a dreptului de gaj general al creditorilor chirografari, nu are nevoie de a fi autorizată de justiție [8], după cum fără temei susțin unii autori [9].

Așadar, ei nu exercită această acțiune în nume propriu, ci în calitate de avânzi cauză, deoarece actele încheiate de debitor nu produc efecte directe față de creditorii chirografari; aceștia nu devin părți în contracte, ca în cazul succesorilor universalii sau cu titlu universal și nici nu li se transmit drepturi și îndatoriri, ca în cazul succesorilor cu titlu particular ai părților contractante.

Față de creditorii chirografari, contractele încheiate de către debitorul lor pot produce numai efecte indirecte, și anume: fluctuațiile valorice pe care contractele le pot produce în patrimoniul debitorului se răsfrâng și asupra dreptului lor de gaj general.

Totuși, alături de alți autori [10], considerăm că atunci când utilizează acțiunea subrogatorie, creditorii lucrează atât în numele debitorului, cât și în numele lor propriu, deoarece pe această cale creditorii conservă patrimoniul debitorului lor, precum și preventiv se apără de insolvabilitatea debitorului.

Facultatea creditorilor de a exercita drepturile debitorului comportă, pe de o parte, exercitarea unei acțiuni în justiție, iar, pe de altă parte, și responsabilitatea de a pune în lucrare o cale de executare. Astfel, creditorul are îndreptățirea nu numai de a promova o acțiune și de a obține o hotărâre judecătorească împotriva unui debitor al debitorului său, dar și să procedeze la urmărirea lui silită [11].

În lumina celor expuse mai sus, acțiunea oblică trebuie privită nu ca o acțiune dată creditorului, ci ca o modalitate de manifestare a oricărei acțiuni aparținând debitorului în situația în care este exercitată în numele acestuia de către creditor. Propriu-zis, nu acțiunea este oblică (acest adjectiv a fost ales pentru caracterizarea ei), ci calea de exercitare a sa este oblică, deoarece presupune substituirea debitorului prin creditorul său [12].

Dacă debitorul nu are bunuri mobile sau imobile susceptibile de a fi urmărite și transformate în bani, el poate avea drepturi pe care creditorii, în virtutea dreptului de gaj general, pot să le exercite, substituindu-se în locul debitorului.

Pentru admiterea exercițiului acțiunii oblice, între creditori nu se face nici o distincție relativ la data creanțelor lor: orice creditor, fie că data creanței sale este anterioară, fie că este posterioară datei achiziționării de către debitor a dreptului ce se voiește a se exercita, poate intenta acțiunea oblică. Acest fapt se explică prin prisma dreptului de gaj general al creditorilor chirografari asupra bunurilor prezente și viitoare din patrimoniul debitorului, adică permite creditorului să urmărească toate bunurile pe care debitorul le va avea în momentul în care creditorul va dori să obțină, printr-o executare silită, plata.

Dreptul la acțiunea oblică aparține oricărui creditor, exercitarea lui având caracter individual, deși efectele acțiunii se răsfrâng asupra tuturor creditorilor [13].

Dreptul creditorului se înfățișează ca fiind mai mult decât o măsură conservatorie, fără ca totuși să constituie o măsură de executare sau urmărire, de vreme ce acest drept poate fi exercitat fără să existe un titlu executoriu, astfel cum se cere în cazul actelor de executare silită [14].

Acțiunea oblică nu este o acțiune proprie a creditorului, deoarece acesta exercită o acțiune ce aparține debitorului, în numele acestuia din urmă, dar, deși exercită o asemenea acțiune în locul debitorului, creditorul are în vedere un interes propriu. Acest interes se explică prin faptul că în patrimoniul debitorului se află drepturi ori acțiuni care urmează să fie exercitate împotriva unor terți pentru intrarea sau reintrarea în patrimoniul acestuia a unui element nou.

Textul art.599 CC RM vorbește în mod expres despre dreptul creditorului de a exercita acțiunile debitorului său. Așadar, creditorilor li se recunoaște, prin lege, calitatea procesuală activă – de reclamant, de a acționa în justiție în calitate de reclamant [15].

Domeniul de aplicare a acțiunii oblice

În principiu, în baza art.599 alin.(1) CC RM, creditorul poate exercita toate drepturile și acțiunile acestuia, în cazul în care debitorul, în dauna creditorului, refuză ori omite să le exercite.

O problemă care se poate pune ar fi aceea privind măsura în care acordarea prin lege, a acestei acțiuni, ar constitui o imixtiune a creditorului în patrimoniul debitorului său; altfel spus, dacă prevederile art.599 alin.(1) CC RM sunt susceptibile de o interpretare largă ori restrânsă. Este nevoie de o apreciere a echilibrului ce trebuie să existe între libertatea de acțiune a debitorului – de exercitare a unor opțiuni – acesta neputând fi independent de creditorii săi, pe de o parte, și ocrotirea intereselor creditorilor, pe de altă parte.

Preocuparea doctrinei a fost de a determina, în lumina acestui echilibru, condițiile în care poate fi exercitată acțiunea oblică și sfera de aplicare a dreptului la această acțiune. De asemenea, jurisprudența a încercat să stabilească limitele intervenției creditorului în afacerile debitorului său, astfel încât să nu depășească măsurile care se impun pentru apărarea drepturilor sale.

La alin.(2) art.599 CC RM este stipulat că creditorul nu poate exercita drepturile și acțiunile care sunt exclusiv personale ale debitorului; cu alte cuvinte, creditorii chirografari nu sunt îndreptățiți să se substituie debitorului pentru administrarea patrimoniului acestuia și să înfăptuiască ei înșiși o atare administrare. O astfel de imixtiune ar răpi debitorului orice libertate de acțiune și ar echivala cu punerea lui într-o situație similară cu cea a incapacitatului [16]. Deci, debitorul rămâne liber să dispună de bunurile lui și să le administreze, să-și asume noi datorii sau să obțină noi drepturi.

Se pune problema semnificației atribuite sintagmei „drepturile și acțiunile debitorului”, utilizată de legiuitor pentru a sugera domeniul de aplicare a acțiunii oblice. Pare în afara oricărei îndoieli faptul că prin această sintagmă se desemnează numai drepturile ce pot fi exercitate de către debitor împotriva terților și care sunt în pericol să se piardă ca urmare a neglijenței sau relei-credințe a acestuia [17]. Prin urmare, creditorul are posibilitatea de a exercita numai acele drepturi ale debitorului care sunt susceptibile de realizare pe calea unei acțiuni în justiție îndreptate împotriva terților. Cu acestea trebuie să fie asimilate și exercitarea căilor de execuție, căci acțiunea oblică ar fi iluzorie dacă creditorul ar putea numai să intenteze acțiunea în justiție pentru valorificarea unui drept al debitorului, fără să poată acționa pentru executarea hotărârii pe care ar obține-o [18].

După cum s-a arătat, este în afara oricărei îndoieli faptul că prin acțiunea oblică creditorul poate exercita numai drepturile patrimoniale pe care debitorul are posibilitatea de a le exercita împotriva terților. Astfel de drepturi sunt:

- ✓ Drepturile care se află în patrimoniul debitorului pot fi apărate de creditorul chirografar prin acțiunea oblică, atunci când existența lor este periclitată, spre exemplu, prin operarea unei prescripții achizitive în favoarea unui terț posesor de bună-credință, care ar putea dobândi dreptul de proprietate imobiliară prin invocarea uzucapiunii. În acest sens, creditorul chirografar va putea intenta pe calea acțiunii oblice o acțiune în revendicare pentru a întrerupe posesia terțului posesor;
- ✓ Tot pe calea acțiunii oblice creditorii chirografari pot exercita o acțiune pentru plata unei creanțe;
- ✓ Acțiunea în partaj;
- ✓ Acțiunea în nulitate, revocare, rezoluțiune;
- ✓ O acțiune rezultând dintr-un delict sau cvasidelict îndreptat împotriva patrimoniului debitorului;
- ✓ Creditorii chirografari pot, de asemenea, să procedeze la înscrierea unui act;
- ✓ Să accepte o succesiune sau un legat;
- ✓ Să opună o prescripție câștigată de debitor, deși invocarea prescripției are un oarecare caracter personal [19];
- ✓ S-a discutat dacă acțiunea în nulitate pentru cauză de incapacitate poate fi exercitată de creditorii în numele debitorului. Trebuie să răspundem afirmativ, deoarece această acțiune nu are caracter personal [20];
- ✓ Aceeași soluție se aplică la acțiunea în nulitate pentru cauză de dol, violență, eroare;
- ✓ Acțiunile de ieșire din indiviziune nu au un caracter exclusiv personal, sunt imprescriptibile și, de aceea, pot fi promovate de creditorii chirografari pe calea acțiunii oblice.

După cum am observat, creditorul chirografar are dreptul să exercite acte de conservare, dar nu sunt permise actele de administrare și, cu atât mai puțin, cele de dispoziție asupra bunurilor aflate în patrimoniul debitorului său.

Prin acte de administrare se înțelege acele acte juridice prin intermediul cărora are loc „o normală punere în valoare a unui bun ori a unui patrimoniu”, cum ar fi: închirierea unui bun; culegerea fructelor naturale, civile și industriale, produse de un bun; reparațiile curente ale unui imobil; asigurarea unui imobil [21].

Prin acte de dispoziție se înțelege atât dispoziția materială (modificarea, consumarea sau distrugerea bunului), cât și dispoziția judiciară asupra bunului prin încheierea unor acte juridice translativ de proprietate, care pot fi cu titlu oneros și cu titlu gratuit.

Astfel de acte juridice referitoare la bunurile din patrimoniul debitorului nu pot fi încheiate decât de titularul dreptului, având capacitate deplină de exercițiu, personal sau prin reprezentare.

Apar probleme în cazul unor „facultăți” ale debitorului, spre exemplu, când este vorba de facultatea de administrare a patrimoniului (facultatea de a construi, a demola, a exploata unele bunuri într-un anumit fel etc.). Pentru unii autori [22], orice opțiune este o facultate și aceasta nu poate fi exercitată de către creditorii ca, de pildă, în cazul legatelor, succesiunilor, donațiilor de bunuri prezente și viitoare, opțiunea locatarului unui imobil parțial distrus de a cere micșorarea chiriei sau rezilierea contractului etc.

Jurisprudența franceză a oscilat, iar pentru o parte din doctrina franceză în acest domeniu există „o zonă mixtă” care impune o apreciere a fiecărui caz în parte, nefiind posibilă stabilirea unui criteriu precis [23].

Totuși, chiar printre acțiunile patrimoniale, unele vor fi interzise creditorului din cauza caracterului lor personal, în baza art.599 alin.(2) CC RM.

Potrivit art.599 alin.(2) CC RM, creditorul nu va putea exercita drepturile și acțiunile care sunt exclusiv personale ale debitorului. Doctrina mai adaugă că creditorul nu va putea exercita aceste acțiuni patrimoniale, deoarece ar implica o apreciere de ordin intim și moral, deși rezultatul lor este de natură pecuniară.

Doctrina a căutat un criteriu pentru a putea stabili dacă o acțiune patrimonială poate fi sau nu exercitată de către creditorii chirografari în locul debitorului lor și când fundamentul dreptului respectiv are valențe morale. În acest sens s-a propus că în ipoteza în care fundamentul dreptului este „pur moral” creditorii nu pot acționa, iar în cazul în care fundamentul dreptului este „pur pecuniar” acțiunea oblică poate fi intentată. În sfârșit, în cazul dreptului care are la bază atât un interes moral, cât și un interes pecuniar, trebuie avut în vedere interesul predominant [24].

Dacă ar fi să stabilim acțiunile pe care creditorul chirografar nu este în drept să le exercite în numele debitorului său, acestea ar fi următoarele:

- ✓ Acțiunile prin care se apără drepturile personale nepatrimoniale, precum: acțiunile de stare civilă, stabilirea filiației, drepturile părintești;
- ✓ Acțiunile referitoare la drepturile patrimoniale neurmăribile sau incesibile, cum ar fi pensia de întreținere, dreptul de a primi o bursă, dreptul de uz, dreptul de abitație. De asemenea, în această categorie de acțiuni putem include și pe cele care vizează următoarele bunuri exceptate legal de la urmărire, precum:
 - bunurile declarate neurmăribile potrivit art.83 al Codului de Executare al Republicii Moldova (bunurile strict necesare uzului personal sau casnic; îmbrăcămintea, încălțăminte, lenjeria de corp și de pat, toate bunurile copiilor, icoanele și portretele de familie, verighetele, ordinele, medaliile, mijloacele de transport speciale pentru invalizi, produsele alimentare în cantități necesare pentru hrana debitorului și a membrilor familiei lui pe trei luni, combustibilul necesar pentru prepararea bucatelor și încălzirea locuinței familiei în sezonul de încălzire, semințele de culturi agricole necesare pentru însămânțare și sădire etc.).
- ✓ Acțiunile, actele referitoare la drepturile patrimoniale, a căror exercitare comportă o apreciere pur subiectivă a debitorului ca titular al acestora, fondată pe rațiuni de ordin moral: revocarea unei donații pentru ingratitude, revocarea donațiilor între soți, acceptarea unei donații, renunțarea la o succesiune;
- ✓ Actele de administrare și cele de dispoziție ale debitorului;
- ✓ În baza art.1547 CC RM, creditorii defunctului vor avea prioritate la satisfacerea creanțelor în raport cu creditorii moștenitorului. Legislația română, potrivit art.781 CC RM, prevede că creditorii succesoriului nu vor putea urmări decât bunurile proprii debitorului lor, nu și bunurile succesoriului, întrucât între cele două patrimonii nu a avut loc confuziunea, iar în cazul moștenirii primite sub beneficiu de inventar creditorii defunctului vor putea urmări doar bunurile defunctului, nu și bunurile succesoriului, de regulă minor, întrucât cele două patrimonii nu s-au unificat prin confuziune [25].
- ✓ Bunurile comune se urmăresc dacă bunurile personale ale debitorului nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanțelor (art.92 alin.(1) din Codul de Executare). La alin.(2) al aceluiași articol se prevede că urmărirea cotei-părți din bunurile proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie se va efectua conform regulilor stabilite la art.353 CC RM. Creditorii personali ai soțului pot urmări numai bunurile proprii ale soțului debitor. În acest sens art.24 alin.(1) din Codul familiei stabilește că „fiecare soț răspunde pentru obligațiile

proprii cu bunurile proprietate personală și cu cota-parte din proprietatea în devălmășie, care poate fi determinată de către instanța de judecată". Așadar, în cazul când bunurile proprii ale soțului debitor nu sunt suficiente pentru acoperirea integrală a creanțelor creditorilor personali, aceștia pot cere împărțirea bunurilor comune, prin hotărâre judecătorească, dar numai în măsura în care creanța a rămas nesatisfăcută [26]. Bunurile comune, devenind bunuri proprii, pot fi urmărite de creditorii personali.

- ✓ O problemă controversată în literatura de specialitate actuală [27] este de a ști dacă dreptul de întreținere rezultat dintr-un contract de întreținere poate forma ori nu obiectul urmăririi creditorilor chirografari; în condițiile când mulți autori fac asimilarea între acest drept rezultat în urma unei convenții și cel ce rezultă din lege (pensia de întreținere), este sustras, prin voința legiuitorului, dreptul de gaj general al creditorilor chirografari.

În ce ne privește, suntem de părere că domeniul de aplicare a acțiunii oblice trebuie lărgit și cu privire la posibilitatea intentării acestei acțiuni în scopul realizării obligației de întreținere, tocmai pentru a respecta nu numai litera, dar și spiritul legii. În acest caz, spiritul legii constă în a nu admite diminuarea patrimoniului debitorului, iar în cazul contractului de întreținere, dacă nu se execută obligația de întreținere, evident că beneficiarul întreținerii își va susține existența prin consumarea altor elemente din activul patrimonial, ceea ce va contribui la scăderea acestuia micșorând posibilitatea îndeplinirii creditorului chirografar.

Astfel, de rând cu alți autori [28], considerăm că opinia novatoare a autorilor menționați [29] nu caută să facă altceva decât să încadreze o situație de fapt în litera și în spiritul legii, cu toate că, la prima vedere, dreptul la întreținere este un drept exclusiv personal, dar noi privim acest drept ca fiind un drept de creanță care nu a fost exercitat, având astfel consecințe negative asupra solvabilității debitorului întreținut.

- ✓ În ceea ce privește bunurile comune indivizibile, acestea pot fi urmărite cu acordul tuturor coproprietarilor (art.92 alin.(4) din Codul de Executare).

În concluzie putem accentua faptul că creditorii chirografari pot exercita, pe calea acțiunii oblice, toate drepturile patrimoniale ale debitorului lor, în afară de situațiile când dintr-un text de lege sau din însăși natura dreptului rezultă că el nu poate fi exercitat decât exclusiv de către debitor.

Putem afirma cu certitudine că, deși se interzice imixtiunea creditorilor în administrarea patrimoniului debitorului lor, se tinde spre o lărgire a domeniului de aplicare a acțiunii oblice, tocmai pentru a le asigura realizarea dreptului lor de creanță.

Referințe:

1. Pop L., Cidro R. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. - Cluj-Napoca, 1982, p.320-321.
2. Arcu C. Drept civil. Obligațiile. - Suceava: Editura Universității Suceava, 2003, p.154.
3. Pușcaș N. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. - Constanța: Europolis, 2003, p.369.
4. Pivniceru M.M., Tudorache D.C. Executarea acțiunii oblice și a acțiunii pauliene în cazul contractului de întreținere // Dreptul. - 1994. - Nr.2. - P.35 și urm.
5. Negru V., Demetrescu P.I. Curs de Drept civil. Vol.II. Teoria generală a obligațiilor și contractelor speciale. Pentru uz intern. - Iași: Litografia Învățământului, unitatea Iași, 1958, p.163.
6. Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al. Drept civil român. Studiu de doctrină și jurisprudență. Vol.II. Teoria generală a obligațiilor. Probele. Contractele speciale. Garanțiile personale și reale. - București: Socec, 1943, p.148.
7. Petrescu P. Drept civil. Teoria obligațiilor. Răspunderea delictuală. - București: Oscar Print, 1996, p.88; Angheni S., Urs I.R. Drept civil. Vol.II. Drepturile reale. Obligațiile civile. - București: Oscar Print, 1997, p.275.
8. Petrescu P. Drept civil. Teoria obligațiilor. Răspunderea delictuală, p.88.
9. Constantinescu N.J. Despre obligațiuni. - Câmpulung-Mușcel: Tipografia și Librăria „Gheorghe N. Vlădescu”, 1952, p.121.
10. Pop L. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Tratat. Ed. a II-a. - Iași: Chemarea, 1996, p.393.
11. Marty G., Raynaud P. Droit civil. Obligations, t.II, 1-er volume. - Paris: Sirey, 1962, p.706-715.
12. Costin M.N. Marile instituții ale dreptului civil român. 3. Teoria generală a obligațiilor. Cluj-Napoca: Dacia, 1993, p.205.
13. Popescu T.R., Petre A. Teoria generală a obligațiilor. - București: Editura Științifică, 1968, p.334.
14. Ibidem.
15. Durac Gh., Cantemir D. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. - Târgu-Mureș, 2000, p.182.
16. Costin M.N. Op. cit., p.205.
17. Ibidem.
18. Popescu T.R., Petre A. Op. cit., p.344.

19. Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu P., Băicoianu Al. Tratat de drept civil român. Vol.II. - București: ALL Beck, 1997, p.347.
20. Ibidem.
21. Beleiu Gh. Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil. Ediția a V-a. - București: Casa de editură și presă „Șansa” SRL, 1998, p.130.
22. Cosmovici P.M. Drept civil. Drepturile reale. Obligații. Codul civil. Ediția a III-a. - București: ALL Beck, 1998, p.325.
23. Ibidem, p.305 și urm.
24. Domogue R. Traite des obligations en jeneral. II. Efects des obligations. Tome 7. - Paris, Librairie Arthur Rousseau, 1933, p.303.
25. Pușcaș N. Op. cit., p.372.
26. Mărgineanu L., Mărgineanu G. Dreptul familiei. - Chișinău: Tipografia „Elena-V.I.”, 2002, p.186.
27. Pivniceru M.M. Tudorache D.C. Op. cit., p.35 și urm.
28. Pușcaș N. Op. cit., p.373.
29. Pivniceru M.M., Tudorache D.C. Op. cit., p.35 și urm.

Prezentat la 28.09.2007